

Horáková, Michaela

Slovenský Dekameron, takzvaný větší

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1989-1990, vol. 38-39, iss. D36-37, pp. 119-120

ISBN 80-210-0205-0

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107958>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

řadu hypotéz: Přinesli jej studenti studující v Itálii, zalíbilo se Preinleinovi a Stahelovi typografické vybavení knihy a vzali ji s sebou do nového působiště, nebo se spis dostal do Brna oklikou přes královský dvůr v Budíně, kde žili čeští vzdělanci? Můžeme doufat, že další studium brněnských prvotisků, dlouho opomíjených pro jejich „nenárodní“ charakter, přinese určitější odpověď.

Zásluhou grafické úpravy má čtenář možnost nejen se seznámit s obsahem traktátu, ale prohlédnout si i reprodukci jednoho z nejhezčích brněnských prvotisků, ze kterých je patrná Stahelova-Preinleinova dlouholetá tiskařská praxe.

Tato drobná publikace, vydaná v roce 500. výročí brněnského knihtisku, vyšla pouze v omezeném nákladu jako neprodejný propagační tisk, což znesnadňuje široké čtenářské obci se s ním seznámit. Nejen „studenti práva“ by patrně uvítali další vydání Canisova i dnes v mnohém aktuálního traktátu, pokud možno v jeho plném znění.

Eva Rusínová

Slovenský Dekameron, takzvaný větší. Zostavil a spracoval **Jozef Minárik.** Tatvan, Bratislava 1987, 242 s.

V posledních letech bylo na Slovensku vydáno mnoho památek starší slovenské literatury. Zásluhu o tuto ediční explozi má především Jozef Minárik, docent filozofické fakulty v Bratislavě. Z jeho edic uplynulého desetiletí jmenuji alespoň *Veselé príbehy a výroky* od Josefa Ignáce Bajzy (1978), *Amor diktoval, lásku spisoval* (1979), *Po chodníčkoch kamenných, po cestičkách krvavých* (1980), *Slovenský Dekameron, takzvaný menší* (1980), *Rímske príbehy* (1981) a *Sa:nopašnou violu da gamba* (1984). Jde o literaturu dochovanou v rukopisech i tiscích, zčásti veršovanou, zčásti prozaickou. Poslední edicí tohoto druhu je kniha uvedená v záhlaví recenze.

S „menším“ Dekameronom má „větší“ mnoho společného: originální úvod, rozdělení rozprávek do deseti dní, osobu vypravěče, prozaickou formu, humorné ladění, rozvernou tematiku milostnou, pijanskou, dobrodružnou i poučnou a pramenné východiško. Pod boccacciovský název zařadil Minárik do obou knih rozprávky ze širokého časového rozpětí — od 15. do 19. století. Vytvořil tak dodatečně analogii světové knihy italské renesance. Na rozdíl od Boccacciových deseti vypravěčů je zde však vypravěč jeden: vtipný mnich Atanázius, který z různých zásuvek své obrovské skříně vytahuje celky se shodnou tematikou. Uvedená Minárikova literární fikce souvisí s existencí literáta a veselého vypravěče toho jména, který v 17. století na Slovensku působil.

Z hlediska české literatury je kniha cenná pro řadu stejných nebo podobných témat a motivů vyskytujících se v naší rozprávkové literatuře od překladu Gest Romanorum až hluboko do 19. století. Tak např. 9. povídka na s. 86 je totožná s látkou povídky B. Němcové *Chytrá horákyňe*. Tato literatura, patřící hlavně k žánrům exempla, bajky, novely, se zřejmě stěhovala z klášterních i světských ohnisek francouzsko-italsko-německých k západním Slovanům a ovlivnila rozvoj jejich domácí zábavné tvorby. Avšak na rozdíl od Poláků, jejichž „dawna facecja“ se od padesátých let těší velkému badatelskému a edičnímu zájmu, a na rozdíl od Slováků, kteří si z roztroušených pramenů sestavili několik souborů, můžeme se my prokázat pouze několika náběhy. Pomineme-li průkopnické pokusy z 19. století V. B. Nebeského a B. V. Spiessie, musíme uvést především Václavkovy *Historie utěšené a kratochvilné* (1941), Grundovy *Kratochvilné rozprávky renesanční* (1952) a Kopeckého *Komu ženu svou poručiti a jiné kratochvilné rozprávky* (1986). Jen z těchto edic lze poznat, kolik materiálů zůstalo zatím stranou. Václavek a Grund pořídili pouze výběry z rozsáhlé produkce, Kopecký vydal jen druhou část Prostějovského sborníku (vydání by si jistě zasloužila i ta první). Bohatou studnici této rozprávkové literatury jsou i postily, v nichž najdeme množství exemplů, jak před časem naznačil výbor Kopeckého ze čtyř homiletiků pod názvem *Starší slezští kazatelé* (1970).

V případě Dekameronu se Minárik neobával různorodosti pramenů a ani přejímání materiálů ze svých předchůzích edic. A tak čerpá z Římských příběhů a z Historie sedmi mudrců z poloviny 15. století a pak až ze spisů druhé poloviny 18. století, tj. ze spisů J. Fándlyho, J. I. Bajzy, J. Sekáče i z anonymních děl Kúsky kleriků pro zábavku laiků, Ostrovtipné nápady a veliké cigánství i hádky, Chyrost, opovázlivost, ale i vyvýšenost jistého synka Imre řečeného, a dokonce i z autorů 19. století J. Jamricha ml., J. Francisciho, L. Reusse, S. Tomášika a S. Czambla. Svě prameny uvádí Minárik souhrnně na závěr, nikoli však u jednotlivých rozprávek, což neprospívá orientaci ani dalšímu bádání. To je ovšem vysvětlitelné z Minárikovy ediční metody.

Není to metoda vědecká v pravém slova smyslu. Minárik původní text různě upravuje, tj. jazykově a stylově, ale také jej zkracuje a přeskupuje i doplňuje či rozšiřuje pasážemi odjinud převzatými. Některé texty musel přeložit do nové slovenštiny z latiny. Jeho knihy nejsou kritickými edicemi starých textů, ale jejich pronikavou úpravou pro dnešního čtenáře. Minárik zapojuje starou literaturu do nově mnohem těsněji než editoři čeští (a polští) a staví ji vedle současné novelistiky, nikoli do jejího protikladu, kam se stará tvorba dostává při tradičním respektování jazykové a stylové stránky.

Minárikův Slovenský Dekameron (tzv. větší i menší) dokumentuje úctyhodně dlouhou cestu, kterou ušla slovenská literární historie od průkopnických *Dejín literatury slovenskej* (1890) od Jaroslava Vlčka. Je také zajímavým důkazem popularizace starší literatury, námětem k úvaze o prospěšnosti zvolené ediční metody i materiálem pro literární komparatistiku.

Michaela Horáková

Artur Závodský: Bezručovy pozdní múzy. Melantrich, Praha 1987. 178 s.

Čtyři desetiletí po knihách Artura Závodského *Petr Bezruč — cesta básníkovým životem a dílem* a *Studie o Petru Bezručovi* (1947) vyšla jeho edice Bezručovy korespondence se dvěma ženami, které zasáhly do jeho života. V onom mezidobí vznikla ovšem řada dalších bezručovských studií, neboť Bezruč poutal — vedle V. Martínka, G. Preissové a F. L. Čelakovského — celoživotní badatelský zájem A. Závodského.

„Pozdními múzami“ Bezručovými byly Františka Veselá (od r. 1923 Brablecová a od r. 1935 Ichová) a Marta Kristová. S Františkou Veselou (1900—1984) se Bezruč seznámil r. 1920 na nádražní poště v Brně, kde byli oba zaměstnání. Jejich korespondence začíná roku 1925 a dohasíná básníkovými příležitostnými faksimilemi jeho veršů v posledních letech jeho života. Martu Kristovou (nar. 1905) spatřil Bezruč poprvé r. 1929 v hanáckém Hlučově v hospodě, kterou Marta spravovala po smrti svých rodičů, a od té doby sem asi po tři léta občas jezdil s některými svými známými. S Martou, která se r. 1934 provdala za stejnojmenného bratrance, si Bezruč dopisoval v letech 1931 až 1956.

Bezručova korespondence s oběma ženami (z nichž první nazýval Čarodějnicou a druhou Motýlkem) není nijak intenzivní rozsahově ani obsahově. Jde většinou o příležitostné projevy, jimž však nechybí vroucí citovost, ale ani humor, ironie a sebeironie. Obě ženy neinspirovaly a neovlivnily výrazně Bezručovu tvorbu a z tohoto hlediska stojí ve stínu jiných tří žen: Marie Ježíškové (provdané Saganové a posléze Sedlákové), k níž se vztahují některé motivy Slezských písní, Dody Antonie Bcsrutschové, která ovlivnila Bezručovu Zkazku a z jejíhož jména převzal svůj pseudonym, a konečně inspirátorky jeho Labutinky Fanyňky Tomkové. Přesto Františce Veselé (tehdy Brablecové) vděčí naše literatura za inspiraci k příležitostně Bezručově lyrické básni Ženský portrét (s incipitem Večerem temným, sinou mhou) z r. 1928. Jde o milostnou skladbu tříslukovou (8+8+7 veršů), která je založena na paralelismu připomínajícím básně Jen jedenkrát a která obsahuje motivy a obrazy i metrické rysy charakteristické pro Bezruče. Větší počet pozoruhodných básní se nachází v korespondenci s Martou Kristovou, a to Darovaná kytky, Píseň z Romže, Podzimní přání, Večer nad Moravicí, Nešťastně já zvíře jsem a Má starka, vesměs básně milostné.

Kniha A. Závodského není jedinou jeho epistolografickou edicí, a proto je z úvodních výkladových pasáží i z poznámkového aparátu zřejmé autorství zkušeného editora a literárního historika. Snad jen na str. 164 měla být v souvislosti s Bezručovým pětiverším identifikována tragicky zemřelá žena, která je pochována v Kostelci na Hané a k jejíž soše stála sochaři K. Otáhalovi modelem M. Kristová. Závodský měl ovšem k dispozici širší korespondenční materiál, ale uvážlivě z něho vybíral — stranou ponechal projevy literárněhistoricky nepodstatné. Kniha přispívá především k poznání Bezruče-člověka, který byl plachý a nedůvěřivý vůči lidem blíže nepoznaným, ale společenský a rozverný vůči lidem nějak blízkým. Korespondence objasňuje některé okolnosti básníkovy života a světového názoru v třicátých a čtyřicátých letech a zpřesňuje naši představu o Bezručově vztahu k přírodě a zvířatům a o jeho lidovosti, ostatně různé dialektismy a úsloví, přísloví i citáty z lidových písní rozšiřují zajímavě dosavadní materiál z Bezručovy tvorby i epistolografie. To platí také pro jeho filologické a etymologické poznámky a pro biblické reminiscence.

Kniha vyšla k 120. výročí narození Petra Bezruče a k nedožitým 75. narozeninám Artura Závodského. Také fakultní veřejnost a celá československá literární věda vzpomíná s úctou na jeho rozsáhlé dílo literárněvědné a divadelněvědné. Zhodnoceno bylo mj. ve sborníku k jeho šedesátinám s názvem *Na křižovatce umění* (red. Zdeněk Srna a Jiří Krystýnek, Brno, UJEP 1973) a v nekrologu *Zd. Srny Nedožitých sedmdesátých let Artura Závodského* ve Sborníku prací FF BU, 1983, D 30, s. 98—101. Krátce po smrti Závodského (2. 5. 1982) vyšla ještě jeho rozsáhlá monografie *František Ladislav Čelakovský* (Praha, Melantrich 1982). Recenzovanou edici Bezručovy korespondence se tedy uzavřelo vědecké dílo A. Závodského, zůstala však otevřená cesta k němu pro všechny zájemce o různorodé otázky literárněhistorické, divadelněvědné a teoretické.

Milan Kopecký